

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 13 grudnia 2017 r.

Poz. 5271

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE NR 4/2017 WOJEWODY ZACHODNIOPOMORSKIEGO

z dnia 13 grudnia 2017 r.

w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2016 r., poz. 744; zm.: z 2017 r., poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w Szczecinie z „Obrońców Stalingradu” na „Edmunda Bałuki”.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki, zwaną dalej „ustawą”, znowelizowana następnie ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U., poz. 1389), w której, m.in. nadano zmienianej ustawie tytuł: o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki.

Przepisy art. 1 ust. 1 i 2 tego aktu stanowią, że nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować (ust. 1). Za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989 (ust. 2).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 cyt. ustawy obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego albo związku, o którym mowa w art. 4, zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

Z kolei, w art. 6 ust. 2 ustawy prawodawca postanowił, że w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

W myśl art. 6 ust. 3 ww. ustawy wydanie zarządzenia zastępczego, o którym mowa w ust. 2, wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Przepis art. 2 ust. 3 stosuje się odpowiednio. Opinia IPN jest więc przedstawiana w terminie miesiąca, a w sprawie szczególnie skomplikowanej – nie później niż w terminie 2 miesięcy, od dnia doręczenia żądania wojewody. Oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego.

Analiza brzmienia przepisów ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki prowadzi do wniosku, że podstawowym założeniem ustawy było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych. Intencja dokonywania zmian nazw upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989 lub inny ustrój totalitarny, stanowi element polityki historycznej państwa polskiego, polegającej na interpretacji faktów i zdarzeń, w celu kształtowania świadomości historycznej społeczeństwa, przy jednoczesnym zachowaniu szacunku zarówno do miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, jak i do własności prywatnej. Polityka historyczna stanowi podwaliny państwa i służy wzmocnieniu debaty publicznej o przeszłości, dbając o więzi narodowe, bez względu na bieżącą politykę państwa.

Powołana ustawa weszła w życie w dniu 2 września 2016 r., a zatem organy stanowiące gmin winny dokonać zmian nazw jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny, bądź w inny sposób taki ustrój propagujące do dnia 2 września 2017 r.

Rada Miasta Szczecin nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała w terminie zmiany nazwy ulicy „Obrońców Stalingradu”.

Z uwagi na powyższe, Wojewoda Zachodniopomorski, w trybie art. 6 ust. 3 ww. ustawy, zwrócił się do Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1 (pismo z dnia 31 października 2017 r., znak: P-1.4130.877.2017.EM) oraz zawiadomił Radę Miasta Szczecin o wszczęciu postępowania nadzorczego, zmierzającego do wydania zarządzenia zastępczego w sprawie zmiany nazwy ulicy „Obrońców Stalingradu” położonej w Szczecinie na nazwę zgodną z art. 1 ustawy (pismo z dnia 27 października 2017 r., znak: P-1.4131.345.2017.EM).

Opinia IPN wpłynęła do organu nadzoru 12 grudnia 2017 r. (pismo z dnia 8 grudnia 2017 r., znak: BUW-940-244(16)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, nazwa Obrońców Stalingradu jest niezgodna z art. 1 ustawy.

Argumentując swoje stanowisko IPN wskazał, że: *nazwa ulicy Obrońców Stalingradu jest jedną z form gloryfikacji Związku Sowieckiego i Armii Czerwonej – przedstawianej w propagandzie komunistycznej jako siła wyzwolicielska. Wielomiesięczna bitwa o Stalingrad (lato 1942 – luty 1943) była jednym z największych starć zbrojnych w czasie II wojny światowej. Walczyły tam przeciw sobie siły zbrojne Rzeszy Niemieckiej (oraz państw i formacji sojusznicznych) i siły zbrojne Związku Sowieckiego – dwie armie państw totalitarnych, które niosły i wcześniej i później zniewolenie wielu narodom Europy. Sowieckie zwycięstwo pod Stalingradem zapoczątkowało przełom na froncie wschodnim, który w następnych latach przyczynił się do zniewolenia przez ZSRR Polski oraz wielu narodów Europy Środkowej i Wschodniej.*

W relacjach sowiecko-polskich zwycięstwo to bezpośrednio przełożyło się na intensyfikację działań Kremla przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, ukierunkowanych na zerwanie stosunków międzypaństwowych i przygotowania do budowy alternatywnych struktur państwowych – w pełni zależnych od Moskwy. Ze względu na doświadczenie zniewolenia podczas okupacji niemieckiej w latach 1939-1945, zniewolenia podczas okupacji sowieckiej w latach 1939-1941 i po 1944 roku (ponowna aneksja wschodniej Polski do ZSRR i zniewolenie całej reszty kraju) nie powinno być w Polsce miejsca na gloryfikację żadnej z armii totalitarnych państw.

Organ nadzoru w pełni podziela i przyjmuje wnioski płynące z opinii IPN, wydanej w niniejszej sprawie.

Bitwa stalingradzka, która rozgrywała się od lipca 1942 r. do lutego 1943 r., była jedną z największych i najkrwawszych bitew w dziejach ludzkości. Celem Niemców było zdobycie - ważnego ze względów

strategicznych - miasta Stalingrad nad Wołgą, jednak bitwa zakończyła się klęską Niemiec, a zwycięstwem wojsk sowieckich i stała się punktem zwrotnym na froncie wschodnim. Nie budzi zatem wątpliwości organu nadzoru, że nazwa ulicy „Obrońców Stalingradu” *de facto* gloryfikuje żołnierzy Armii Czerwonej, a tym samym jest niezgodna z art. 1 o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki.

W tej sytuacji konieczne jest wydanie zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy ulicy „Obrońców Stalingradu” na „Edmunda Bałuki”.

Pan Edmund Bałuka, którego postać zostanie upamiętniona na podstawie niniejszego zarządzenia, był jednym z czołowych działaczy szczecińskiej antykomunistycznej opozycji. Był liderem strajku w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego w grudniu 1970 r. oraz głównym organizatorem i przywódcą strajku w styczniu 1971 r. Po zakończeniu strajku został przewodniczącym Komisji Robotniczej Stoczni powstałej z przekształcenia Komitetu Strajkowego. Od 1971 r. Pan Edmund Bałuka był sekretarzem Rady Zakładowej ZZ Metalowców w Stoczni, przewodniczącym Zarządu Okręgowego ZZM w Szczecinie, delegatem na VII Kongres CRZZ w Warszawie, na którym jako jedyny głosował przeciwko statutowi, który potwierdzał faktyczną podległość związków zawodowych wobec PZPR.

W dniu 1 maja 1971 r. Pan Edmund Bałuka współorganizował wyprowadzenie z oficjalnego pochodu około 2 tys. osób w tzw. „czarnym marszu” z żądaniem ukarania winnych zbrodni w Grudniu’70.

Za swoją działalność opozycyjną w dniu 13 grudnia 1981 r. został internowany i przebywał w Ośrodku Odosobnienia w Goleniowie, następnie w Wierchowie. W dniu 3 czerwca 1982 r. został aresztowany, przetrzymywany w Zakładzie Karnym w Koronowie. W dniu 30 czerwca 1983 r. Sąd Pomorski Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy skazał Go na 5 lat pozbawienia wolności i praw obywatelskich. Od listopada 1984 r. Pan Edmund Bałuka był członkiem Społecznego Obywatelskiego Komitetu Obrony Praworządności w Szczecinie.

Mając na względzie powyższe, Wojewoda Zachodniopomorski dokonuje zmiany nazwy ulicy z nazwy propagującej komunizm („Obrońców Stalingradu”) na nazwę ustroju tego nie propagującej („Edmunda Bałuki”). Według „Uniwersalnego słownika języka polskiego” pod redakcją prof. Stanisława Dubisza, zmiana to „zastąpienie czegoś czymś, wymiana czegoś na coś”, „fakt, że ktoś staje się innym, coś staje się inne niż dotychczas” (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 709).

Jednocześnie, wskazania wymaga, że w myśl art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Na niniejsze zarządzenie zastępcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie. Skargę wnosi się do Sądu za pośrednictwem Wojewody Zachodniopomorskiego, w terminie 30 dni od dnia otrzymania przedmiotowego zarządzenia [art. 3 ust. 4 ustawy w zw. z art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1875)].

wz. WOJEWODY ZACHODNIOPOMORSKIEGO

WICEWOJEWODA
Marek Subocz